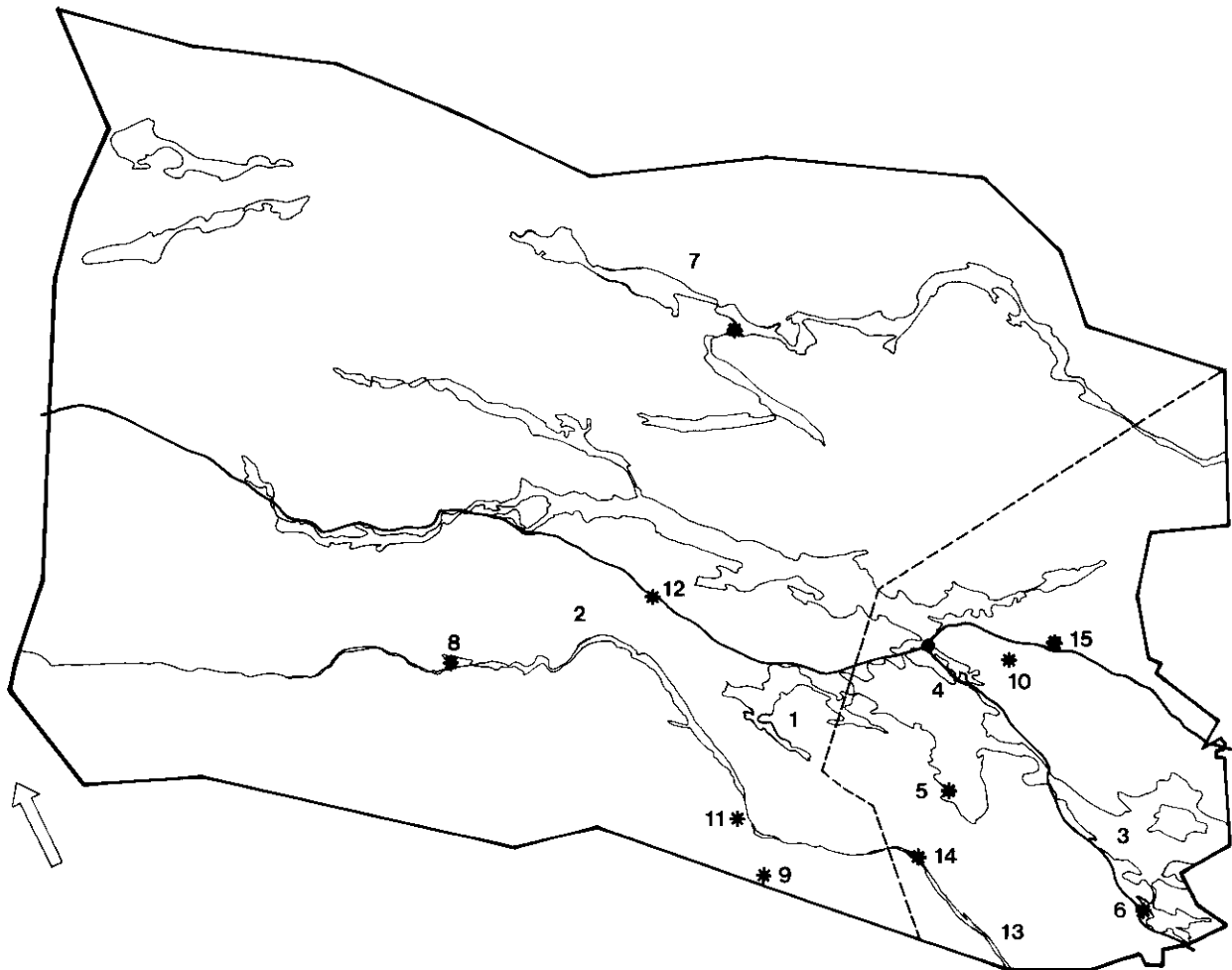

ARJEPLOGS KOMMUN

Teckenförklaring

Mindre bevarandeområde

Större bevarandeområde

* Ängs- och hagmarker

--- Odlingsgränsen

— Större allmän väg

Arjeplog är en utpräglad fjällkommun i södra delen av länet. Landskapet domineras av fjällområdet och de stora sjöarna. Pieskehaure, Mavasjaure, Tjeggelvas och Vuolvojaure är upprinnelsen till Pite älv. Hornavan, Uddjaur och Storavan är Skellefteälvens källflöden. I södra delen av kommunen finns Laisan med Laisälven vilken är riksintressant ur naturvårds- och kulturmiljösynpunkt.

De stora sjöarnas stränder och öar har varit den naturgivna förutsättningen för jordbruk i dessa delar av länet. Genom närheten till vattnet kom odlingsmarken att bli frostskyddad och grödorna hann mogna. Odlingslandskapet är en marginalföreteelse inom Arjeplog.

Arjeplog ligger inom det samiska kärnområdet, och före 1600-talet fanns ingen annan bebyggelse inom kommunen än de samiska vistena. Det är först från och med 1600-talet, då silvermalm upptäcks i Nasafjäll i västra delen av kommunen, som bebyggelsespridningen skjuter fart. Den huvudsakliga bebyggelsen i kommunen hänger dock samman dels med nybyggnadsperioden vid slutet av 1700-talet och under 1800-talet, dels med den expansion som sker med utgångspunkt i skogsbrukets behov under 1900-talet.

Enligt 1991 års jordbruksdata fanns i Arjeplog 20 jordbruksföretag, ca 0,8 % av antalet brukare i länet. Totalt nyttjade dessa 168 ha åker, ca 0,4 % av länets åkerareal.

Odlingslandskap ovanför odlingsgränsen

Odlingsgränsen tillkom 1873 i syfte att särskilja rennäringens och jordbrukets intressen. Ovanför odlingsgränsen skulle egentligen jordbruk inte förekomma.

Redan från 1600-talets mitt hade staten sett fördelar med fasta bosättningar i övre Norrlands inland, kanske framförallt för att tillgodose de framväxande

bergsbrukens behov av arbetskraft men också för att tydligare markera de svenska intressena vid gränstvisiter med Danmark och Norge. År 1673 utfärdades ett s k lappmarksplakat som uppmanade till bosättning i lappmarken och även utlovade skattefrihet för dem som gjorde så. Nykolonisationen trängde med riden längre och längre in på samiska jakt- och fångstområden, och intressekonflikten mellan jordbrukarens odlingar och renskötseln blev mer och mer akut. Odlingsgränsen tillkom som ett försök att komma till rätta med problemet. Kolonisationen fortsatte dock både genom anläggandet av lagligt tillkomna torp och nybyggen och genom illegala bosättningar.

De odlingslandskap som idag ligger ovanför odlingsgränsen är bevarandevärda. Ofta har de anlagts på marker som av klimatologiska och naturgeografiska skäl varit svårodlade. Behovet av att leva i en ekonomi med många olika ingredienser i en väv av resursutnyttjande, gjorde att de fick en speciell utformning i specifika lägen. De innehåller ofta ålderdomliga drag i bruksformer och byggnadstraditionen är ofta kraftigt samiskt påverkad. Odlingslandskapet har också i allmänhet en småskalighet som kombinerad med de ålderdomliga bruksformerna och de speciella naturförutsättningarna gör att främst florans kommit att få ett speciellt utseende.

I bevarandeprogrammet har samtliga odlingsmarker ovanför odlingsgränsen klassificerats som bevarandeklass II. I vissa fall har objekten ett sådant värde att de kunnat åsättas högsta klass.

Bevarandeklass I

BÅTSJAUR

Namn:	Båtsjaur-Korsträsk
Nummer:	06-1
Areal:	60 ha
Top karta:	25 H
Ekon ruta:	5d, 5e, 6e
Koordinater:	7330/1570
Bevarandeklass:	Klass I
Klassifikation:	N/K
Ängs- och hagmarker:	Inga kända
Riksintresse:	—
Naturgeografisk region:	33h, Förfjällsregionen med huvudsakligen boreal vege- tation

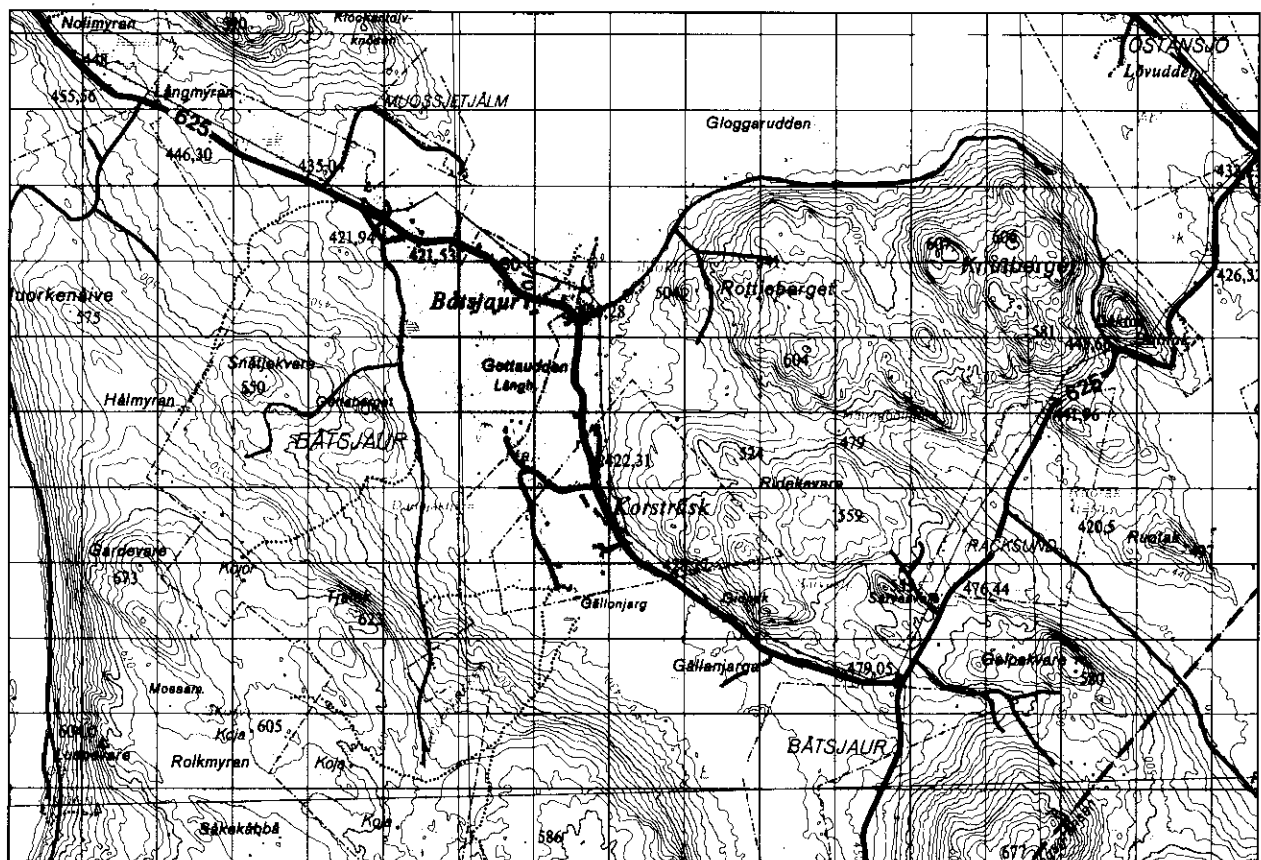
Beskrivning

Båtsjaur och Korsträsk ligger på ett näs i sjöarna Aij-sjaur, Båtsjaur och Hammarträsk. Byarna är vackert belägna med öppna marker på sluttningarna ned mot omgivande vatten. Landskapet är småbrutet, småkuperat och omväxlande med odlingstegar och skogspartier. Byn är omgiven av flera öppna partier med våt-
slättermarker och lador.

Bebyggelsen, som i huvudsak är blandad, följer terrängen på höjdryggarna. En äldre gård är omgiven av ladugård, härbren, bodar och båthus.

Sammanfattande värdeomdöme

Båtsjaur och Korsträsk är representativa exempel på byar med småbrutet odlingslandskap i inlandet.

Bevarandeklass I

HÄLLBACKEN

Namn: Hällbacken
 Nummer: 06-2
 Areal: 8 ha
 Top karta: 25 H
 Ekon ruta: 9a
 Koordinater: 7350/1552
 Bevarandeklass: Klass I
 Klassifikation: N/K
 Ängs- och
 hagmarker:
 Riksintresse:
 Naturgeografisk
 region:

Inga kända
 K1, N1, F1

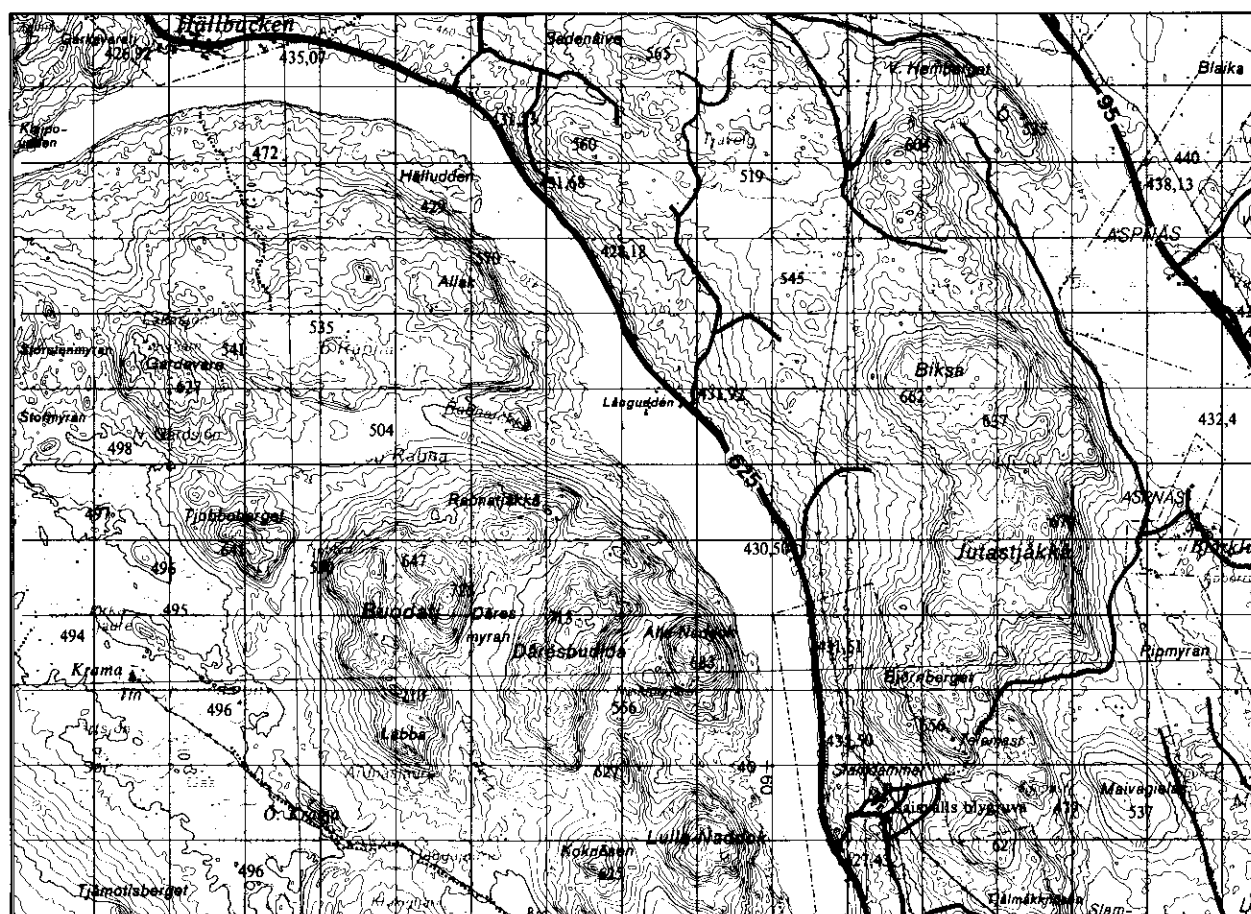
33h, Förfjällsregionen med
 huvudsakligen boreal vege-
 tation

Beskrivning

Ett litet odlingslandskap kring ett par gårdar vid sjön Laisan, nordväst om Arjeplog. En rikblommig slåtteräng ligger efter sluttningen ned mot sjön. På och intill ängen finns enstaka lador. Bebyggelsen är från 1900-talet och består av gårdar, två härbren, ladugårdar, bodar och båthus.

Sammanfattande värdeomdöme

En välbevarad och representativ fjällnära kulturmiljö med naturvärden.

Bevarandeklass I

KALLÖN

Namn:	Kallön
Nummer:	06-03
Areal:	20 ha
Top karta:	24 I
Ekon ruta:	9a
Koordinater:	7397/1604
Bevarandeklass:	Klass I
Klassifikation:	N/K
Ängs- och hagmarker:	Inga kända
Riksintresse:	—
Naturgeografisk region:	33h, Förfjällsregionen med huvudsakligen boreal vege- tation

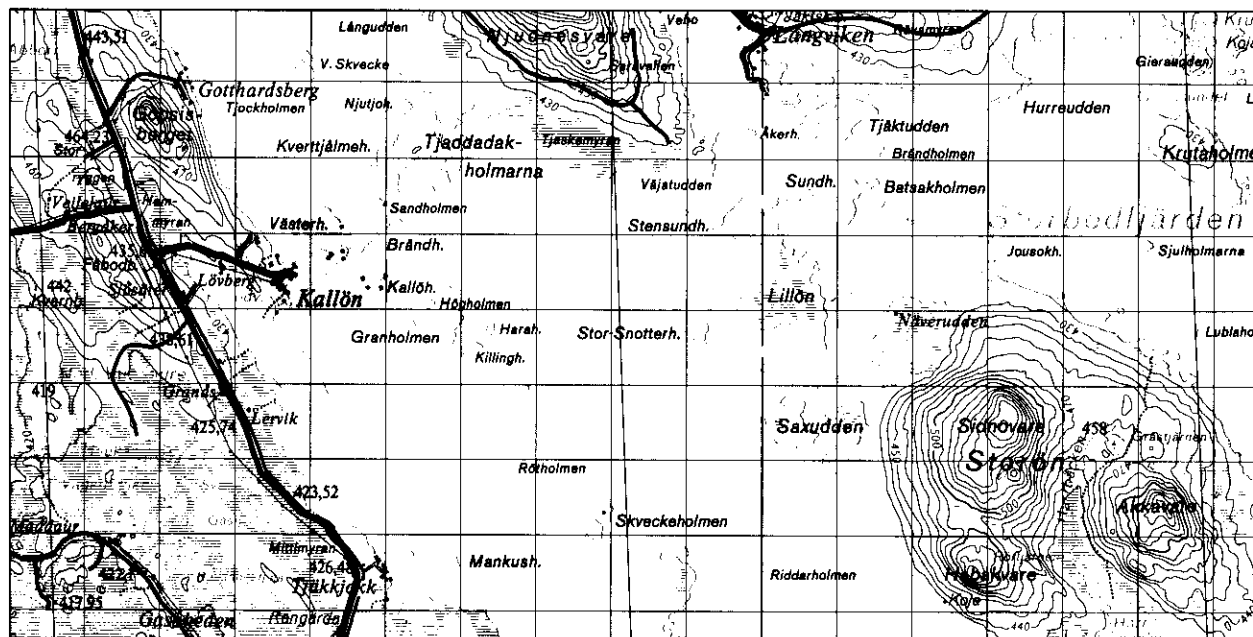
Beskrivning

Området består av udden Kallön samt öarna Kallöholmen och Västerholmarna i Storavan. Öarna är låglänta och delvis barrskogsklädda, men har rester av ett omfattande odlingslandskap. Markerna är delvis överdämda av Storavans regleringsföretag. Kallöudden utgörs av en hävdad äng med boningshus och uthus. Västerholmarna består av hävdade, fårbetade marker bevuxna med omväxlande granskog och björkdungar. På Kallöholmen finns en öppen, delvis ohävdad mark.

Boningshuset på Västerholmen är en timrad tvåvånings gård, troligen grundad i början av 1800-talet. Till gården hör flera uthus, bl a en större välbevarad ladugård.

Sammanfattande
värdeomdöme

Området är naturskönt med odlingslandskap på öarna i Storavan. Kallön är ett för södra delarna av inlandet representativt exempel på odlingsby.

Bevarandeklass I

KURROKVEJK

Namn:	Kurrokvejk
Nummer:	06-4
Areal:	32 ha
Top karta:	25 H
Ekon ruta:	4j
Koordinater:	7323/1596
Bevarandeklass:	Klass I
Klassifikation:	N/K
Ängs- och hagmarker:	Inga kända
Riksintresse:	F1
Naturgeografisk region:	33h, Förfjällsregionen med huvudsakligen boreal vegetation

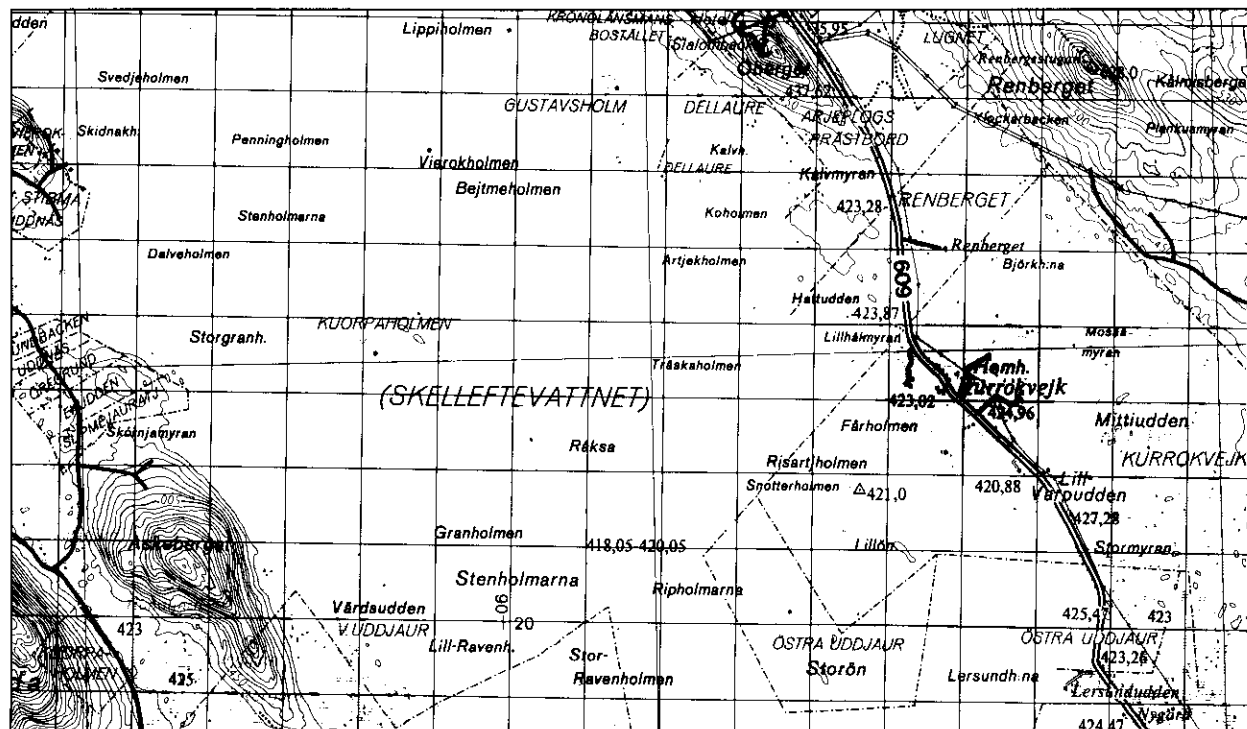
Beskrivning

Kurrokvejk ligger på ett näs mellan sjöarna Uddjaure och Naujaure. En stor del av slättermarkerna, vilka ofta utgjorts av myr- och vattenslättermarker, ligger på Hemholmen. Idag är markerna i stor utsträckning ohävdade utom i anslutning till gårdarna där markerna ännu slås och höet hässjas.

Bebyggelsen ligger strandnära på näset och på udden i Uddjaure, på ett typiskt läge för Arjeplog. Kulturmiljön är välhållen med spår av ett sammansatt näringsliv med både jakt, fiske och jordbruk. Ett av boningshusen, från tidigt 1900-tal, har flera timrade ekonomibyggnader och intill stranden båthus med nätställningar.

Sammanfattande värdeomdöme

Ett vackert beläget, sjönära odlingslandskap, representativt för Arjeplog.

Bevarandeklass I

MYRÅS-MULLHOLM

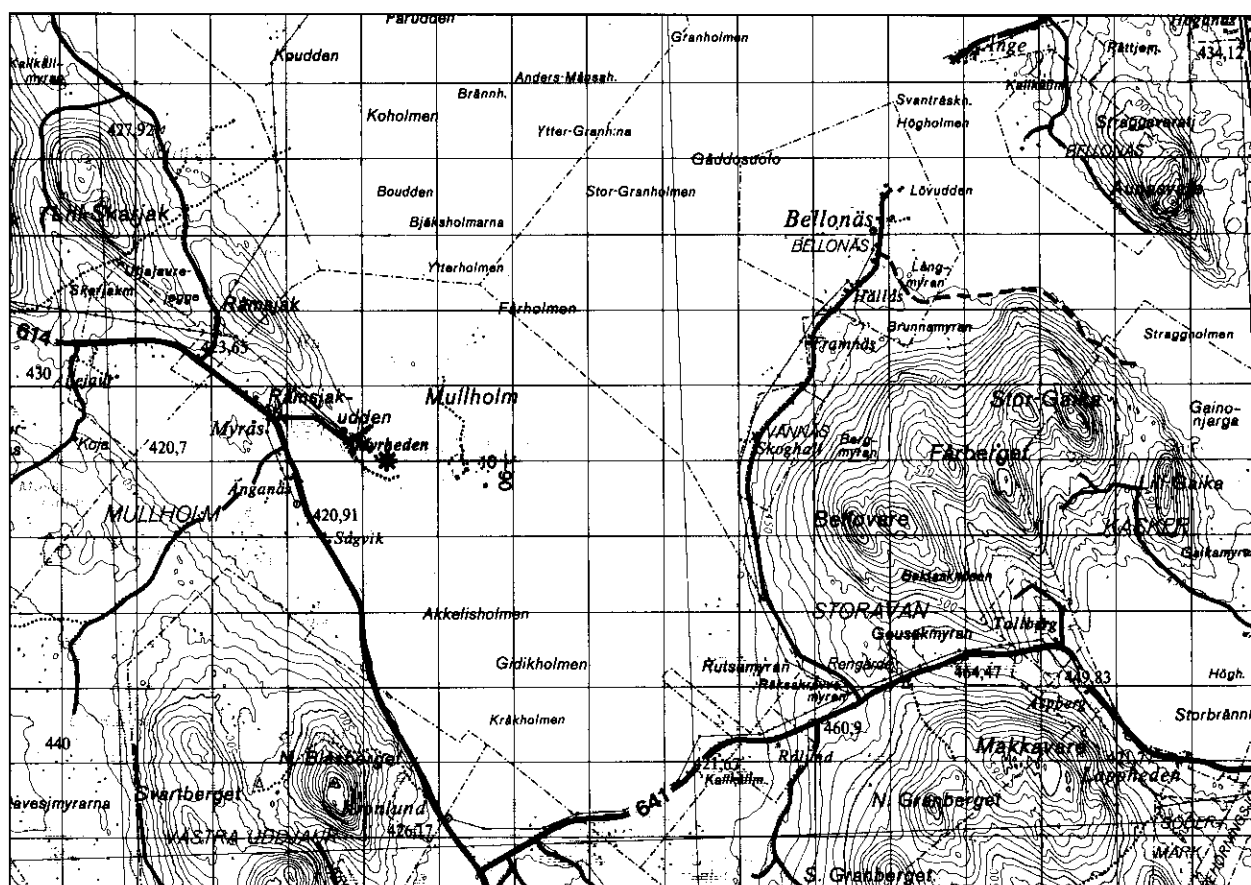
Namn: Myrås-Mullholm
 Nummer: 06-5
 Areal: 40 ha
 Top karta: 25 H
 Ekon ruta: 1h, 2h
 Koordinater: 7310/1588
 Bevarandeklass: Klass I
 Klassifikation: N/K
 Ängs- och hag-
 marker: Arjeplogs kommun nr 5,
 klass IV - Myråsen
 Riksintresse: —
 Naturgeografisk
 region: 33h, Förfjällsregionen med
 huvudsakligen boreal vege-
 tation

Beskrivning

Området består av landskapet på Ramsjakudden samt ön Mullholmen i Uddjaure. I Myrås finns en mycket välbevarad slätteräng med smala tegar och diken, lador och hässjor vilka delvis är kringgårdade av gårdsgårdar. Bebyggelsen ligger intill sjön.

Sammanfattande värdeomdöme

En välhållen kulturmiljö med öppna slättermarker och förutsättningar för biologiska värden.

Bevarandeklass I

SJULNÄS

Namn:	Sjulnäs
Nummer:	06-6
Areal:	40 ha
Top karta:	24 I
Ekon ruta:	6b
Koordinater:	7284/1606
Bevarandeklass:	Klass I
Klassifikation:	N/K
Ängs- och hagmarker:	Arjeplogs kommun nr 9, klass IV - Sjulnäs
Riksintresse:	—
Naturgeografisk region:	33h, Förfällsregionen med huvudsakligen boreal vegetation

Beskrivning

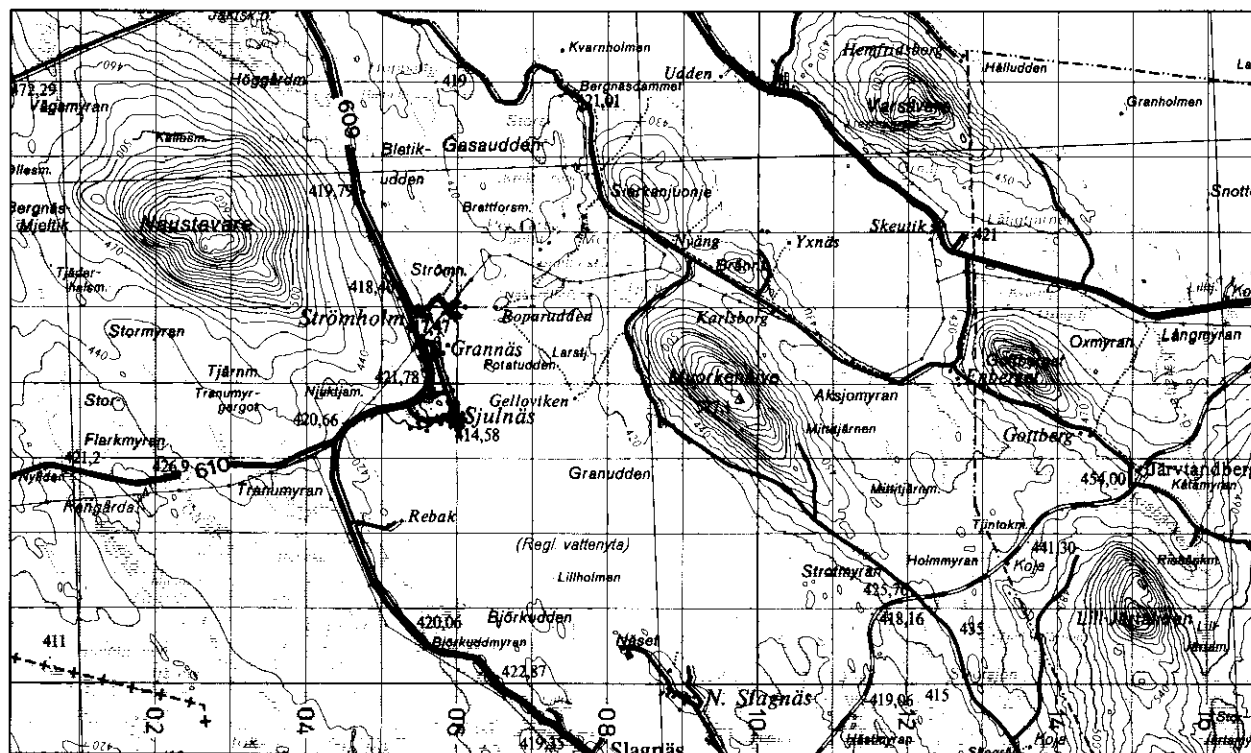
Sjulnäs är Arjeplogs största jordbruksby. Byn är belägen på en udde i sjön Naustajaure och består av delarna Strömholm, Grannäs och Sjulnäs.

Byarna består av hävdade åkermarker omväxlande med betade partier och idag skogbevuxna marker. Landskapet är omväxlande och mångformigt, svagt kuperat med öppna diken, lador och enstaka gårdesgårdar.

Bebyggelsen är blandad men flera större gårdar finns kvar. Intill stranden har gårdarna båthus, som visar på fiskets betydelse.

Sammanfattande värdeomdöme

Ett välbevarat exempel på en jordbruksby i Arjeplog med en intressant kultur och en levande jordbruksmiljö.

Bevarandeklass I

TJEGGELVAS

Namn: Västerfjäll, Örnvik,
Ramanj, Akkapakte,
Arndnas, Skierfa och Heika

Nummer: 06-7

Areal: 18 ha

Top karta: 27 H 26 H

Ekon ruta: 0d, 8f, 8g, 8h, 7f, 5h, 5i

Koordinater: 7402/1570, 7391/1576,
7392/1580, 7394/1578,
7389/1578, 7378/1589,
7376/1594

Bevarandeklass: Klass I

Klassifikation: N/K

Ängs- och hag-
marker: Arjeplogs kommun nr 2,
klass I - Skierfa

Riksintresse: N5, F1

Naturgeografisk
region: 33h, Förfjällsregionen med
huvudsakligen boreal vege-
tation

De flesta gårdarna ligger inom helt väglöst land och den äldre bebyggelsen med tillhörande ekonomibyggnader finns kvar. Den fasta bebyggelsen började växa fram från 1840-talet. Odlingslandskapet är begränsat till gårdarna och till slåttermarkerna intill bebyggelsen.

Västerfjäll var tidigare det största fjällhemmanet men är idag trots ohävdens väl bibehållet. Vid Örnvik och Arndnas finns fjällkor respektive får kvar och markerna hävdas ännu. Vid Ramanj och Akkapakte finns ej igenvuxna gårdar med en välbevarad bebyggelse.

Bebyggelsen är samiskt påverkad, och flera av nybyggena har också en bakgrund som samiska nybyggen. Till gårdarna finns olika typer av förrådsbodar och här och där finns torkställningar.

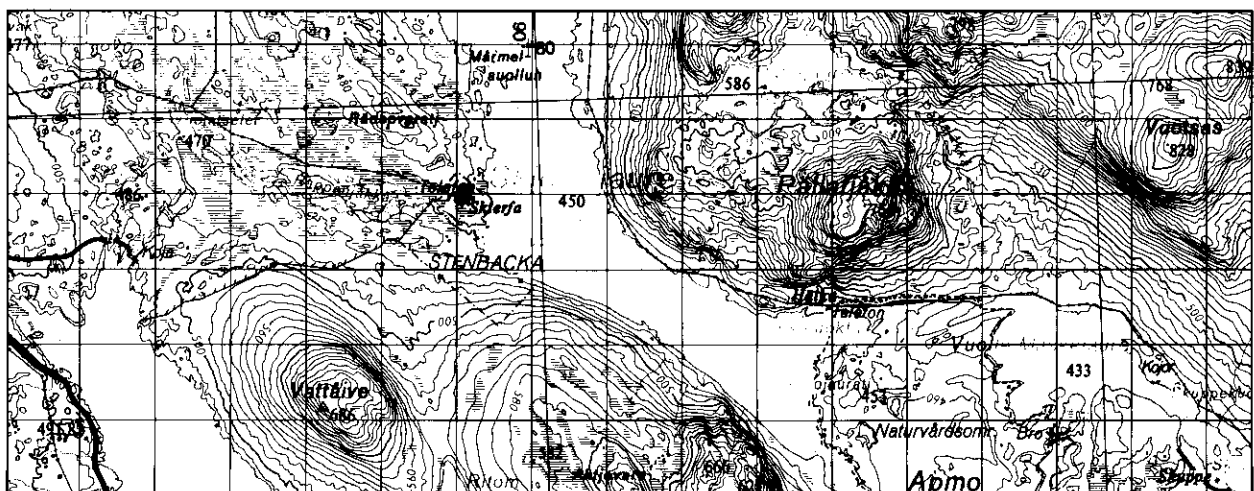
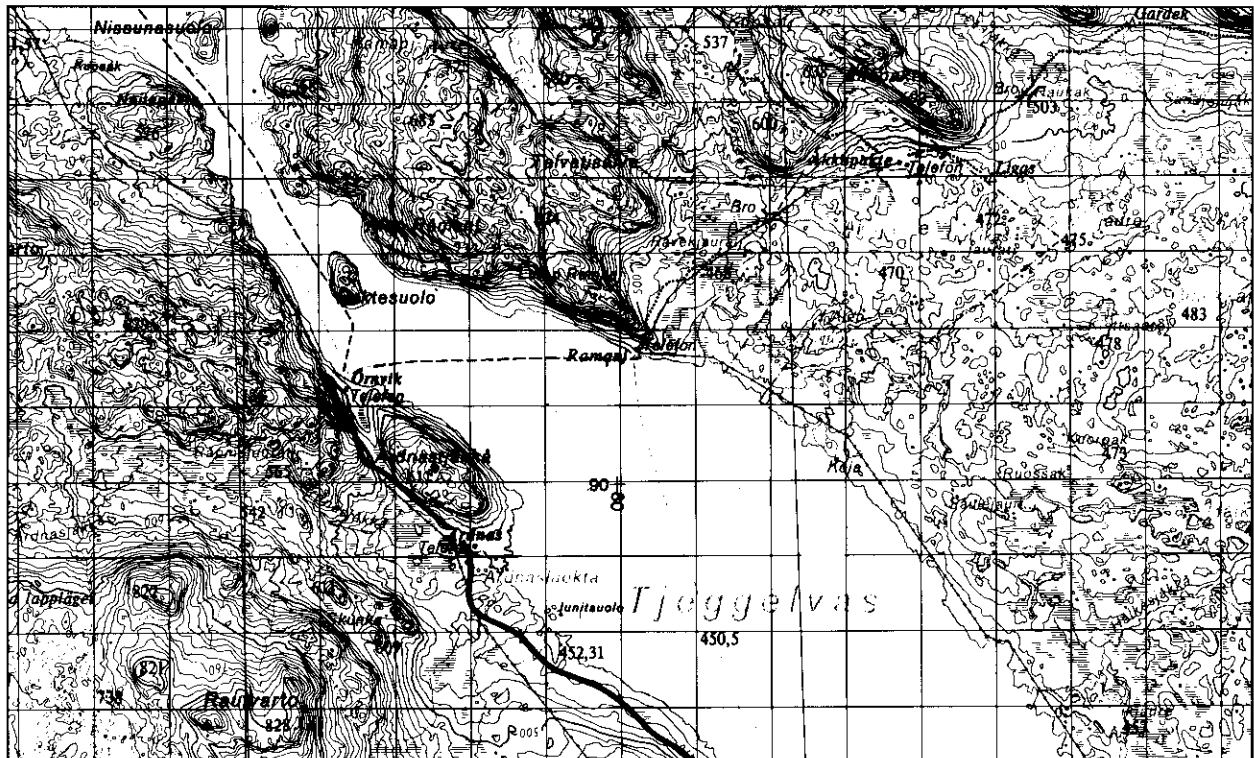
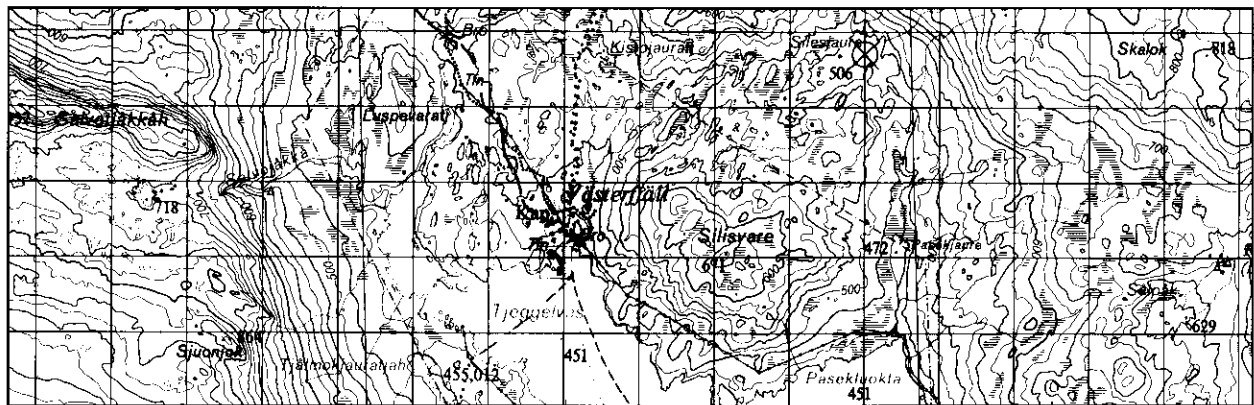
Förutsättningen för odling har, trots det stränga klimatet, varit goda tack vare den mineralrika berggrunden med grönstenar och kalkhaltiga sandstenar i granitberggrund. Lokalklimatet är också gynnsamt med odling i sjönära sydbranter. Området är rikt på fisk och jaktbart vilt.

Beskrivning

Västerfjäll, Örnvik, Ramanj, Akkapakte, Arndnas intill Tjeggelvas och Skierfa och Heika vid Skierfajaure i Piteålvens övre dalgång är unika genom den kulturpåverkan som funnits och vars spår ännu finns kvar.

Sammanfattande värdeomdöme

Tjeggelvas och Skierfajaures fjällhemman och fjällägenheter utgör en välbevarad västlig utpost för odling. Området har välbevarade natur- och kulturmiljöer vilka är unika för landet.

Bevarandeklass I

ÄNGS- OCH HAGMARKSOBJEKT

YRAFTDELTAT

Namn: Yraftdeltat
 Nummer: 06-8
 Areal: 15 ha
 Top karta: 26 G
 Ekon ruta: 0h
 Koordinater: 7375/1588
 Bevarandeklass: Klass I
 Klassifikation: N/K
 Ängs- och hag-
 marker: Arjeplogs kommun nr 1,
 klass I
 Riksintresse: K1, N1, F1
 Naturgeografisk
 region: 36a, Lapplands högfjällsre-
 gion

KLIPPEN

Namn: Klippen
 Nummer: 06-9
 Areal: 1 ha
 Top karta: 25 H
 Ekon ruta: 2b
 Koordinater: 7311/1559
 Bevarandeklass: Klass I
 Klassifikation: N
 Ängs- och hag-
 marker: Arjeplogs kommun nr 3,
 klass II
 Riksintresse: N1
 Naturgeografisk
 region: 33h, Förfjällsregionen med
 boreal vegetation

HÄLLBACKA

Namn: Hällbacka
 Nummer: 06-10
 Areal: 0,5 ha
 Top karta: 25 I
 Ekon ruta: 4a
 Koordinater: 7322/1604
 Bevarandeklass: Klass I
 Klassifikation: N
 Ängs- och hag-

marker: Arjeplogs kommun nr 4,
 klass III
 Riksintresse: F1
 Naturgeografisk
 region: 33h, Förfjällsregionen med
 boreal vegetation

DELLIKNÄS

Namn: Delliknäs
 Nummer: 06-11
 Areal: 1 ha
 Top karta: 25 H
 Ekon ruta: 4b
 Koordinater: 7320/1560
 Bevarandeklass: Klass I
 Klassifikation: N/K
 Ängs- och hag-
 marker: Arjeplogs kommun nr 10,
 klass IV
 Riksintresse: K1, N1
 Naturgeografisk
 region: 33h, Förfjällsregionen med
 boreal vegetation

JUTIS

Namn: Jutis
 Nummer: 06-12
 Areal: 2 ha
 Top karta: 26 H
 Ekon ruta: 0c
 Koordinater: 7350/1564
 Bevarandeklass: Klass I
 Klassifikation: N
 Ängs- och hag-
 marker: Arjeplogs kommun nr 7,
 klass IV
 Riksintresse: F1
 Naturgeografisk
 region: 33h, Förfjällsregionen med
 boreal vegetation

Bevarandeklass II

GRANSEL

Namn:	Gransel
Nummer:	06-13
Areal:	8 ha
Top karta:	24 H
Ekon ruta:	8g, 8h
Koordinater:	7291/1585
Bevarandeklass:	Klass II
Klassifikation:	N/K
Ängs- och hag- marker:	Inga kända
Riksintresse:	K1, N1
Naturgeografisk region:	33h, Förfjällsregionen med huvudsakligen boreal vegetation

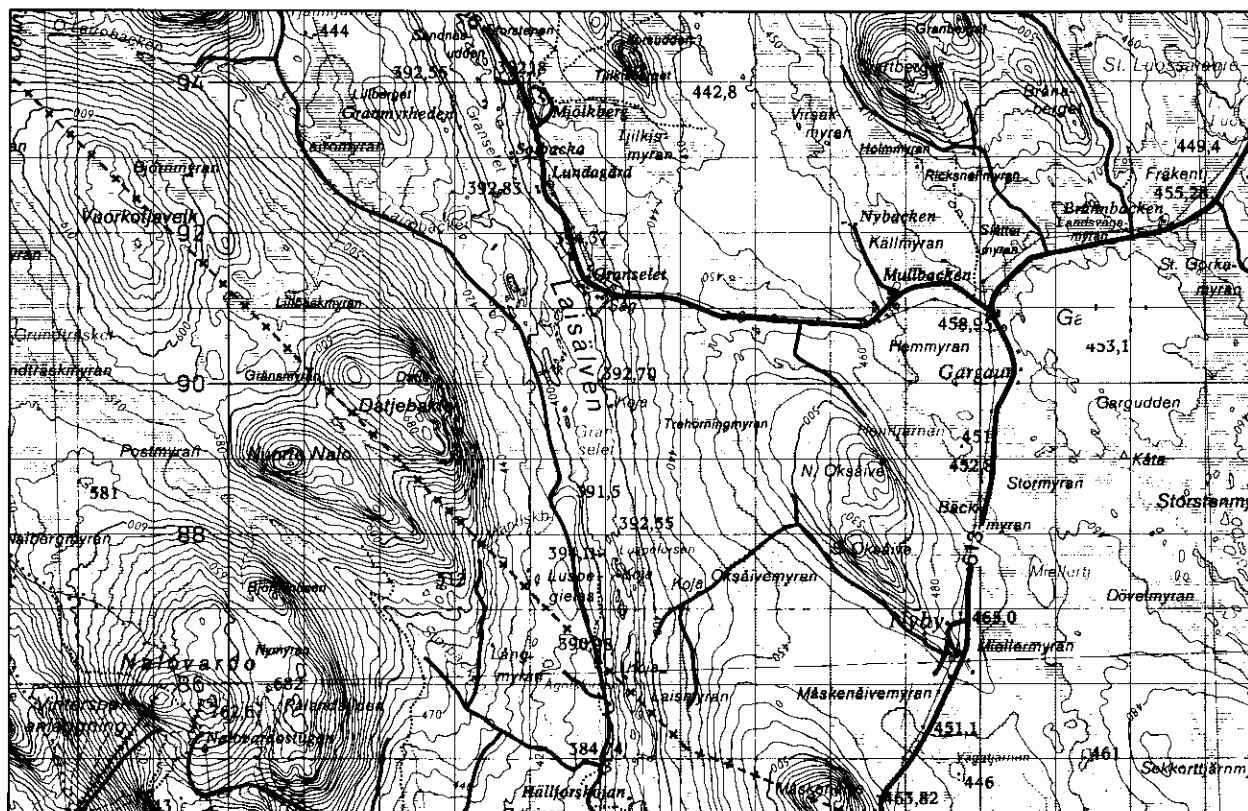
Beskrivning

Gransel är några gårdar belägna intill Laisälvens strand. Odlingslandskapet består av hävdade slättevallar ned mot älven. Nybygget Gransel är upptaget på en lappvall under senare delen av 1800-talet. Byggnaderna består av flera äldre timringar, bl a en välbevarad enkelstuga, ladugård, lador samt flera 20-40-talshus.

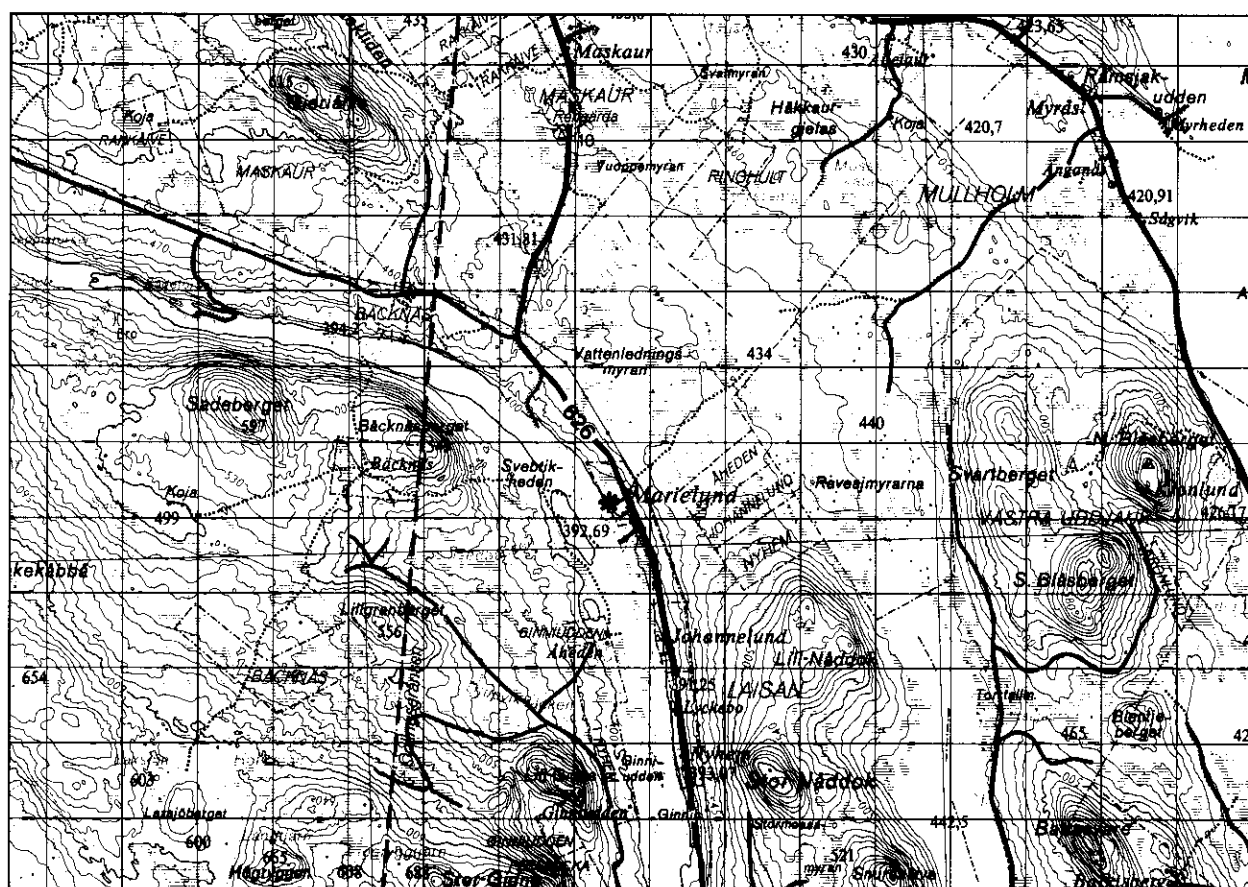
Byn är belägen i ett skogssamiskt område och i omgivningarna finns spår av lappvisten med härdar, kåtatomter, kokgropar samt fångstgropar.

Sammanfattande värdeomdöme

En fin liten miljö med både kultur- och naturmiljövärden.

En välvårdad odlingsmiljö utefter Laisälven.

Bevarandeklass II

RADNEJAUR-MYRHEDEN

Namn: Radnejaur-Myrheden
 Nummer: 06-15
 Areal: 24 ha
 Top karta: 25 I
 Ekon ruta: 4b, 4c
 Koordinater: 7322/1610
 Bevarandeklass: Klass II
 Klassifikation: N/K
 Ängs- och hag-
 marker: Arjeplogs kommun nr 6,
 klass IV - Myrheden

Riksintresse: —
 Naturgeografisk
 region: 33h, Förfjällsregionen med
 huvudsakligen boreal
 vegetation

Beskrivning

En skogssamisk by mellan sjöarna Västra och Östra Radnejaur. Odlingsmarken består av slåttervallar och betesmarker. Markerna kring Myrheden betas av getter och fjällkor.

Vid Sandvik finns ett nybygge med 30-40-talet med tydlig samisk påverkan i byggnadsskicket genom en timmerkåta, två stolpbodar samt flera förrådsbodar. Nybygget har upptagits på en gammal lappvall.

Sammanfattande värdeomdöme

Byn är ett bra exempel på ett samiskt gårdsbruk med tillhörande odlingslandskap.

